

مسئولیت شوراهای در قبال سازمانهای مردم نهاد

مسؤولیت شوراها در قبال

سازمانهای مردم نهاد

نویسنده: پژمان تهوری

مسئولیت شوراها در قبال سازمانهای مردم نهاد

بین جوامع دموکراتیک و غیر دموکراتیک، ممکن است بشود دهها تفاوت فاحش فهرست کرد ولی یک تفاوت آنها بسیار برجسته و دارای آثار و تبعاتی است که این تمایز را ملموس می کند و تعیین کننده سطح کیفیت زندگی است و آن فقدان یا ضعف آشکار سازمان های مردم نهاد، در جوامع غیر دموکراتیک و توسعه نیافته است.

در جوامع دموکراتیک و توسعه یافته که مشارکت مردم در امور سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در حد اعلی است، سازمان های مردم نهاد، مهمترین نقش را در سازمان دادن به جامعه ایفا می کنند، بر دستگاه های اجرایی و تصمیم گیری نظارت دارند، مطالبات مردم را سازمان می دهند و برای رفع بسیاری از ناهنجاری های اجتماعی می کوشند و البته از حمایت قانون، حکومت و آزادی برخوردارند. در واقع به دلیل فاعلیتی که از آن بهره مند هستند، در ردیف شهروندان مدرن به حساب می آیند. از همین رو جوامع دموکراتیک، مدرن نیز خوانده می شوند، چون از شهروندانی مسؤول و مدرن برخوردارند.

اما برخلاف جوامع دموکراتیک، در جوامع غیر دموکراتیک یا شبه دموکراتیک مثل ایران، دولت متصدی امور و شهروندان، غیر سازمان یافته و تابع تصمیم های نهاد دولت، بدون کمترین اثرگذاری هستند. فتح اله آملی روزنامه نگار، در مقاله ای در روزنامه اطلاعات با اشاره به تخریب محیط زیست در بی عملی سازمانهای مردم نهاد می نویسد: «تشکل های مردم نهاد، در بسیاری از کشورهای پیشرفته از قدرتی برتر از قدرت یک حزب فراگیر برخوردارند و مقامات جرأت نمی کنند که دست به تخریب سرمایه های ملی و بین نسلی بزنند. اخیراً همین فشار افکار عمومی و تشکل های مردم نهاد محیط زیستی، بساط یک کمپانی نفتی را در آمریکا برچید و دکل چند میلیون دلاری اش را سرو ته کرد. در آلمان فعالیت این انجمن ها بسیار چشمگیر و قدرت و نفوذشان بسیار بالاست اما متأسفانه در ایران به دلیل نگاه امنیتی به این تشکل ها، شاهد آسیب های فراوانی به محیط زیست بوده ایم؛ از احداث سدهای بدون توجیه گرفته تا حفر هزاران حلقه چاه عمیق غیر مجاز و واگذاری عرصه های جنگلی و بهترین

مناطق گردشگری به اشخاص حقیقی و حقوقی دولتی و نیمه دولتی و خصوصی و در شهرها هم همین نگاه تمامیت خواه حاکم بوده و شورای شهر و شهرداری به خود اجازه داده تا با شهر هر کار که خواست بکند و برای کسب درآمد شهر را و سرمایه های ملی و بین نسلی آن را بفروشد.»

با روی کار آمدن دولت سید محمد خاتمی و شکل گیری جنبش اصلاحات، برای اولین بار هیات دولت با تصویب بخشنامه مربوط به تشکیل سازمان های مردم نهاد، نخستین گام را برای تشکیل و تقویت سازمان های مردم نهاد برداشت ولی به دلیل فقدان قوانین حمایتی، و اعمال نگاه امنیتی به سازمانهای مردمی و ضعف فرهنگ عمومی در حوزه مشارکت مدنی، تلاش دولت اصلاحات به فرجام مورد نظر نرسید و با روی کار آمدن دولت احمدی نژاد، نگاه امنیتی به اینگونه نهادها تشدید و انسداد سیاسی حاکم، به انزوای بیشترین تشکلهای منجر شد.

«شورا» طبق قانون یکی از ارگانهایی است که بیشترین مسئولیت را در تقویت سازمان های مردم نهاد برعهده دارد. قانون اهداف، تشکیلات و انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا در بند ۱ ماده ۶۸، فراهم کردن زمینه مشارکت و جلب همکاری مردم در جهت ایجاد و توسعه نهادهای مدنی، را از جمله وظایف شوراهای عنوان کرده است. اولین انتظار از شوراهای این بود که از طریق شورای عالی استان ها، لایحه تاسیس سازمان های مردم نهاد را برای جبران خلاء قانونی موجود، بردارد تا شهروندان مسوول و صاحب حق بتوانند با تشکیل و تاسیس سازمان های غیر دولتی، در پیشبرد برنامه های فرهنگی، اجتماعی و ... مشارکت کنند. اما کوتاهی شورای عالی استان ها، نمایندگان مجلس را بر آن داشت تا با ارائه طرحی، این خلاء را پر کنند.

مجلس هشتم، طراح اولین طرح در این حوزه بود، اما نگاه امنیتی غالب در طرح تدوین شده، چنان پررنگ بود که هیات رئیسه مجلس وقت را بر آن داشت تا تصویب این طرح را نیمه کاره و آن را به کمیسیون اجتماعی برای اعمال اصلاحات برگرداند. مجلس نهم نیز این طرح را به جریان انداخت ولی تلاش آنها نیز منجر به تصویب طرح ناظر بر تاسیس سازمان های مردم نهاد نشد چرا که آنها نیز نتوانستند طرحی رافع مشکلات و مشوق مردم به تاسیس سازمان های مدنی، تصویب کنند، به طوری که حتی طرح آنها، با اعتراض مرکز پژوهش های مجلس مواجه شد. مرکز پژوهش های مجلس با ارائه گزارشی این طرح را مغایر با اهداف تشکیل سازمان های مردم نهاد دانسته و تصریح کرده است: «روح حاکم بر متن مصوبه کمیسیون اجتماعی به جای آنکه رفع مشکلات سازمان های مردم نهاد و تسهیل بستر لازم برای مشارکت آنها در توسعه و پیشرفت جامعه باشد، در صدد ایجاد محدودیت و فراهم نمودن دخالت های گسترده نهادهای دولتی در سازمان های مردم نهاد است. در واقع نفس فعالیت سازمان های مردم نهاد، کاهش مسئولیت در برخی از عرصه ها و واگذاری امور به مردم است. اما با اصلاحاتی که در متن پیشنهادی مجلس شورای اسلامی صورت گرفته، نقش دولت چند برابر شده و این به نوعی نقض غرض است.»

دولت حسن روحانی که با تدوین منشور حقوق شهروندی، خود را مسئول تقویت نهادهای مردمی، معرفی کرده نیز تاکنون از ارائه لایحه حمایت از تاسیس سازمانهای مردم نهاد به مجلس خودداری کرده است هرچند این لایحه را در کمیسیون امنیتی دولت در دست بررسی دارد. رضا حجتی، مدیرکل مشارکتهای اجتماعی جوانان وزارت ورزش و جوانان، با بیان اینکه نگرش مسلط دولتی مانع به رسمیت شناختن سازمانهای مردم نهاد جوانان شده، می گوید: «لایحه نیمه سال ۹۳ درباره تشکلهای اجتماعی و سازمانهای مردم نهاد با محوریت وزارت کشور آماده و به دولت ارایه شد و اکنون در کمیسیون امنیت ملی دولت در حال بررسی است.» در حالی که این مقام دولتی، خرداد ماه سال جاری از ارائه این لایحه به مجلس در نیمه های سال خبر داده بود ولی تا امروز این لایحه به مجلس تقدیم نشده است.

دولت و مجلس البته در لایحه برنامه ششم توسعه، با افزایش چشمگیر بودجه سازمانهای مردم نهاد، گام مهمی در جهت تقویت این سازمانها در پنج سال آینده برداشتند، آنها ۲۰ درصد درآمد مالیاتی دولت از قبل مصرف مواد دخانی را به سازمانهای مردم نهاد اختصاص دادند تا عهده دار مسئولیت های قابل واگذاری دولت به این سازمانها در حوزه جوانان شوند، ولی این گام مشروط، رافع مشکلات حقوقی تشکیل و فعالیت سازمانهای مردم نهاد در ایران نیست.

دوره چهارم شوراها و دوره ریاست جمهوری حسن روحانی رو به پایان است، کاندیداهای هر دو انتخابات شوراها و ریاست جمهوری به زودی فعالیت کمپینی خود را برای پیروزی در انتخابات کلید خواهند زد. تبدیل تقویت سازمانهای مردم نهاد، تامین آزادی فعالیت این سازمانها و تصویب قانون مربوطه برای جبران خلاء های قانونی موجود به مطالبه ای ملی، می تواند کاندیدها را به پاسخگویی وادار کند. نگاه امنیتی دولت مانع از سازمان یابی مردم شده و می شود ولی اگر این مهم را از شوراها مطالبه کنیم، دیر یا زود دولت نیز وادار به تمکین در برابر این خواست ملی خواهد شد.

سازمان غیر دولتی و ناسودبر «عرصه سوم» در سال ۱۳۸۹ / ۲۰۱۰ در آمستردام (هلند) بنیان نهاده شد و به ثبت رسید. این سازمان به کوشش گروهی از کنش‌گران مدنی و شخصیت‌های علمی ایرانی و غیر ایرانی در هلند با اهداف زیر شکل گرفته است:

- ترویج و گسترش اندیشه‌های مدنی، صلح‌آمیز، دموکراسی و حقوق بشر
- ظرفیت‌سازی سازمان‌ها، کنشگران جامعه مدنی و مدافعان حقوق بشر
- ترویج و گسترش اخلاق مدنی و فرهنگ کارهای داوطلبانه
- آسان‌سازی دسترسی، گردش و مبادله آزاد اطلاعات
- و ایجاد فضایی مناسب برای تبادل نظر، گفت‌وگو بین کنش‌گران جامعه مدنی و دیگر گروه‌های اجتماعی

از دیدگاه پایه‌گذاران «عرصه سوم»، جامعه مدنی قانون مقاومت، تهدید قدرت سیاسی و عرصه قدرت‌یابی شهروندان است. جامعه مدنی مرکز بروز خلاقیت‌ها، ابتکارات تازه اجتماعی و مدرسه آموزش و تمرین دموکراسی، تساهل، مدارا، شهامت و اخلاق مدنی است. جامعه مدنی همچنین قانون تولید، انباشت سرمایه اجتماعی و عرصه آزادی، رهایی و برابری است.

www.darsahn.org

[Minahassastraat 1
1092 RS, Amsterdam
The Netherlands]

[www.arsehsevom.net
contact@arsehsevom.net
press@arsehsevom.net]